

# Nederland in Europa

Het economisch draagvlak in Nederland moet worden vergroot en het tekort op de gewone dienst van de overheidsgroting moet naar nul. Dat is de duidelijke, maar moeilijk te realiseren boodschap van de Commissie Economische Deskundigen (CED) van de SER in hun *Rapport Europese integratie en het sociaal-economische beleid*. In het rapport worden de macro-economische gevolgen van de voltooiing van de interne markt voor Nederland weer eens op een rij gezet. Daarna besteedt men aandacht aan de betekenis van de Europese integratie voor de gewenste omvang van de publieke sector in de jaren negentig en gaat men in op de gevolgen van de voortgaande monetaire integratie voor het nationale fiscale en monetaire beleid. Het rapport biedt in handzame vorm een gedegen overzicht waarin theoretische verhandelingen worden afgewisseld met beschouwingen over actuele economische ontwikkelingen. Helaas treft men echter weinig originele ideeën aan. Wellicht hebben andere rapporten het gras reeds te veel weggemaaid voor de voeten van de hooggeleerde economische deskundigen van Nederland. Na het Cecchini-rapport, de studie van het CPB naar de macro-economische gevolgen van Europa 1992 en het rapport van de commissie-Delors over de Europese monetaire unie zijn veel onderdelen reeds her en der belicht.

Vergelikt men de Nederlandse economie met die van de andere EG-landen dan valt Nederland in sociaal-economisch opzicht op een aantal punten uit de toon. De participatiegraad in Nederland is laag, de werkloosheid is hoog, de omvang van de collectieve sector is groot, de mogelijkheden om van het vangnet der sociale zekerheid gebruik te maken zijn ruim en de marginale belastingdruk voor hogere inkomens is zwaar. Voorwaar een aantal zaken die ons bij de voortgaande Europese integratie in de verhevigde concurrentiestrijd kunnen gaan opbreken. Zo bestaat de kans op het ontstaan van een 'sociale-zekerheidstoerisme', waarmee de migratie van niet-actieven naar landen met relatief hoge sociale uitkeringen bedoeld wordt. Nederland belooft een aantrekkelijk land voor dit soort toeristen te worden. Aan de andere kant is er gronde vrees dat een toenemend aantal hoger opgeleiden de Nederlandse marginale belastingdruk zal ontvluchten door te profiteren van de vrijheid van arbeid en vestiging. De CED oppert het idee om studerende na afloop van hun studie een groter deel van hun opleidingskosten te laten terugbetalen, om te voorkomen dat de maatschappelijke baten van een genoten opleiding volledig naar het buitenland weglekken wanneer de grensoverschrijdende mobiliteit van hoger opgeleiden gaat toenemen. In verband hiermee is het aantrekkelijk maken en houden van Nederland als vestigingsplaats, zowel voor bedrijven als voor werknemers, van groot belang.

In het kader van de bespreking van de omvang van de publieke sector krijgt de noodzaak om het economisch draagvlak te vergroten veel nadruk. De positieve macro-economische effecten, zoals berekend door EG en CPB, zijn niet voldoende om zowel het financieringstekort terug te dringen als extra uitgaven te doen voor het milieu en omvangrijke investeringen in de infrastructuur te verrichten. Derhalve zal de participatiegraad omhoog moeten om het financieringsdraagvlak van de publieke sector te vergroten. Deeltijdwerk en banencreatie bij de overheid bieden geen uitkomst meer; het is duidelijk dat de groei van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven zal moeten plaatsvinden. Een essentiële voorwaarde hiervoor is een voortduren van de loonmatiging. Een mooi advies, maar het lijkt erop dat dit na zeven jaar economische opleving voor velen niet langer acceptabel is. Eveneens van belang voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid in het

bedrijfsleven is een verlaging van de collectieve-lastendruk. Het doorberekenen van een hoge collectieve-lastendruk in de kosten zal immers bij de toenemende concurrentie onder het regime van de interne markt de afzetperspectieven van Nederlandse ondernemingen schaden.

De voordelen van de interne markt komen volgens de CED niet goed tot hun recht zonder een monetaire unie. Dit belooft een ingrijpend proces te worden. De EG-lidstaten zullen bereid moeten zijn hun autonomie op monetair terrein over te dragen aan een Europese centrale bank, terwijl het ook op budgettaire terrein noodzakelijk is om op Europees niveau te komen tot afspraken over de toelaatbare hoogte van de begrotingstekorten. Het komt er op neer dat de sturingsmogelijkheden op nationaal niveau nog veel verder uitgehold gaan worden. Indien niet alle landen hiertoe bereid zullen zijn, zal de monetaire unie maar van start moeten gaan zonder volledige deelname. Om te garanderen dat het Europese monetaire beleid op prijsstabiliteit gericht blijft zal de Europese centrale bank onafhankelijk van de regeringen moeten opereren, volgens het Duitse (en in feite ook Nederlandse) model dus.

Over de omvang en de wijze van financiering van de nationale overheidstekorten zullen in een monetaire unie bindende afspraken gemaakt moeten worden. De eenvoudigste regel voor Europese budgettaire discipline is een sluitende totale dienst, maar dit heeft als nadeel de mogelijke procyclische uitwerking. Een bruikbaar alternatief is daarom de regel van een structureel sluitende gewone dienst. Noodzakelijk is dan echter wel dat lidstaten overeenstemming bereiken over wat tot de, via de kapitaalmarkt te financieren, overheidsinvesteringen gerekend mag worden. Het is in elk geval duidelijk dat de commissie pleit voor een vergaande reductie van het Nederlandse financieringstekort. Waar de verkiezingsprogramma's van de grote politieke partijen pleiten voor een reductie van het financieringstekort met 2%, wil de CED het duidelijk wat radicaler aanpakken. Eigenlijk is dit een van de weinige concrete beleidsadviezen die in het rapport te vinden zijn. Het rapport verschaft een grondige inventarisatie van de problematiek, maar biedt tamelijk weinig aanknopingspunten voor de politieke praktijk.

Onlangs gaven ook de deskundigen van de OESO hun visie op het Nederlandse economische beleid. Het begin juni uitgebrachte tweeverjaarsrapport over Nederland had lof voor het sinds 1982 gevoerde aanpassingsbeleid, maar legde ook wel enkele zwakke plekken bloot. Men wijst bij voorbeeld op twee structurele problemen: de grote omvang van de publieke sector en de hoge werkloosheid. Als belangrijkste aanbeveling komt ook de OESO echter niet veel verder dan het benadrukken van het belang van loonmatiging, het verminderen van de verstoringen en de effecten van hoge marginale belastingtarieven en het bevorderen van de efficiënte werking van markten en de flexibiliteit van de economie. Voortgaan op de ingeslagen weg, liefst met wat meer voortvarendheid, raadt de OESO aan om ten volle te profiteren van de interne markt. Ook al gaat niet alles naar wens, toch is er volgens de erkende nationale en internationale economische autoriteiten schijnbaar geen alternatief voor het huidige beleid. Tekennend hiervoor is dat het in de jaren negentig te voeren macro-economische beleid in de huidige 'verkiezingsstrijd' nauwelijks een rol speelt. Ook bij de politieke partijen heerst een gebrek aan concrete alternatieven voor de huidige economische politiek. Een treffender illustratie dat de voortgaande Europese integratie de marges voor het voeren van een nationaal economisch beleid steeds smaller maakt is haast niet denkbaar.

A.J. Wolters